

معاونت امور توانبخشی

دستورالعمل شرایط و ضوابط اختصاصی مراکز توانبخشی و نگهداری

سالمدان

(غیر دولتی روزانه آموزشی و توانبخشی سالمدان)

دستورالعمل شرایط و ضوابط اختصاصی مراکز توانبخشی و نگهداری سالمندان (غیردولتی روزانه آموزشی و توانبخشی سالمندان)

(ظرفیت ۵۰ نفر)

ماده ۱

تعاریف

۱-۱: سالمند

به فردی اطلاق می گردد که دارای ۶۰ سال و بالاتر باشد . از نظر سنی به سه گروه سالمند جوان (۶۰-۷۰ سال)، سالمند میانسال (۷۱-۸۰ سال) و سالمند پیر (۸۱ به بالا) تقسیم می گردند و از نظر میزان وابستگی به ۳ گروه سالمندان دارای حداقل وابستگی، وابستگی نسبی و حداکثر وابستگی تقسیم میشوند.

- سالمند با حداقل وابستگی : سالمندی است که در انجام فعالیت های روزمره زندگی (ADL) حداقل نیاز به کمک و نظارت رداشته باشد و طبق مقیاس بارتل دارای نمره ۷۵-۹۹ می باشد .
- سالمند با وابستگی نسبی : سالمندی است که در انجام بعضی و یا بخشی از فعالیت های روزمره زندگی خود نیاز به کمک دارد و طبق شاخص بارتل دارای نمره ۷۴-۵۰ می باشد .
- سالمند با حداکثر وابستگی : سالمندی است که در انجام فعالیت های روزمره زندگی (ADL) بیشترین میزان نیاز به کمک و نظارت رداشته باشد و طبق مقیاس بارتل دارای نمره ۴۹-۰ می باشد .
- سالمند دارای نیازهای خاص : سالمندی است دارای حداکثر وابستگی که از لحاظ جسمی، حسی و شناختی دارای نیازهای ویژه ای از نظر مراقبت، مداخلات درمانی و توانبخشی باشد .

۲-۱: مرکز غیردولتی روزانه آموزشی و توانبخشی سالمندان

به مرکزی گفته می شود که توسط اشخاص حقیقی یا حقوقی با کسب مجوز از سازمان بهزیستی تأسیس گردیده و تحت نظارت آن، به سالمندان واجد شرایط، توسط تیم تخصصی توانبخشی، به صورت روزانه، خدمات آموزشی، توانبخشی پزشکی، توانبخشی اجتماعی و توانبخشی حرفه ای ارائه می گردد.

ماده ۲

شرایط تخصصی متقاضی و مسئول فنی

۲-۱: شرایط تخصصی متقاضی

دارا بودن حداقل مدرک تحصیلی دکترای پزشکی عمومی و یا مدرک تحصیلی کارشناسی در رشته های توانبخشی، روانشناسی، مددکاری اجتماعی، پرستاری، مدیریت خدمات بهداشتی و درمانی

۲-۲: شرایط تخصصی مسئول فنی

دارا بودن حداقل مدرک تحصیلی دکترای پزشکی عمومی و یا مدرک تحصیلی کارشناسی در رشته های توانبخشی،

ماده ۳

ضوابط پذیرش و شرایط ترخیص

۳-۱: ضوابط پذیرش

- حداقل سن جهت پذیرش ۶۰ سال می باشد.
- سالمندان با حداقل وابستگی و یا سالمندان با وابستگی نسبی مجاز به پذیرش در مرکز روزانه می باشند.
- پذیرش آزاد سالمندان (بدون یارانه)، بدون تشکیل پرونده در اداره ی بهزیستی و صرفاً با ارائه ی آم ار مربوطه به بهزیستی شهرستان امکان پذیر است.
- سالمندان دارای بیماری عفونی و مسری، پس از طی دوره ی سرایت بخشی با نظر پزشک مرکز پذیرش خواهند شد
- سالمندان معتاد پس از سم زدائی و ترک کامل اعتیاد مجاز به پذیرش می باشند.

۳-۲: شرایط ترخیص

- رسیدن به سطحی از توانمندی جهت زندگی مستقل در جامعه و خانواده.
- ترخیص از مرکز توانبخشی سالمندان به تشخیص تیم توانبخشی مرکز و به سرپرستی و تأیید مسئول فنی خواهد بود.
- ترخیص هر یک از سالمندان از مرکز با رعایت ضوابط با هماهنگی اداره بهزیستی شهرستان و استان صورت می پذیرد.

ماده ۴

فرایند ارائه ی خدمات در مرکز

پس از طی مراحل پذیرش، فرایند ارائه ی خدمات در مرکز به ترتیب ذیل صورت می پذیرد:

- ارزیابی تخصصی اولیه توسط اعضای تیم تخصصی
- تشکیل پرونده ی تخصصی (درمانی - توانبخشی، آموزشی و حمایتی)
- تعیین اهداف توانبخشی فرد، به منظور قاندرسازی، جبران مح دودیت های عملکردی و دستیابی وی به سطح بالاتری از مشارکت در زندگی فردی و اجتماعی و نهایتاً افزایش کیفیت زندگی؛ در یک بازه ی زمانی مشخص - توسط تیم تخصصی - در جلسه ی گروهی
- تدوین و طراحی برنامه ی توانبخشی، منطبق با اهداف فوق و با مشخص شدن شرح وظایف هریک از اعضای تیم
- اجرای برنامه ی توانبخشی و ثبت کلیه ی اقدامات، نتایج حاصله و اقدامات پیگیری در پرونده ی تخصصی
- برگزاری جلسات Case Conference به صورت ماهیانه با حضور کلیه افراد تیم توانبخشیو بررسی نتایج ارزیابی های دوره ای، به منظور مشخص شدن وضعیت پیشرفت و یا پسرفت فرد در روند توانبخشی و باز تعریف برنامه ی فوق در صورت پسرفت فرد

ماده ۵

خدمات آموزشی، توانبخشی

۵-۱: خدمات آموزشی

- آموزش شیوه زندگی سالم
- آموزش مهارت‌های زندگی
- کلاس‌های آموزشی مانند نجاری، خیاطی، صنایع دستی، بافندگی، قرآن، سوادآموزی، موسیقی - نقاشی - خطاطی - و... (با توجه به نیاز و فرهنگ هر منطقه حداقل ۲ کارگاه آموزشی)
- آموزش بهداشت و مراقبت فردی

۲-۵: خدمات توانبخشی

- ویزیت پزشک عمومی هفته ای یکبار
- فیزیوتراپی دو روز در هفته
- کاردرمانی دو روز در هفته
- خدمات مشاوره ای سالمند و خانواده یک روز در هفته

۳-۵: خدمات رفاهی تفریحی و هنری

- برگزاری اردوهای یک روزه و چند روزه، تفریحی، سیاحتی، زیارتی و علمی
- برگزاری برنامه‌های متناسب با مناسبت‌ها و ایام خاص
- کتاب خوانی، شعر خوانی و قصه گوئی
- اجرای تئاترو موسیقی
- سرگرمیهای متناسب با سن (شطرنج - جدول و...)
- نمایش فیلم
- اجرای برنامه‌های تفریحی ورزشی

تبصره ۱: ساعت فعالیت در این مراکز ساعت ۸ صبح الی ۱۴ و روزهای پنجشنبه از ساعت ۸ صبح الی ۱۲ می باشد.

تبصره ۲: این مراکز در صورت نیاز و با هماهنگی سازمان بهزیستی می توانند در شیفت بعدازظهر نیز ارائه ی خدمت نمایند. ساعت کار در شیفت بعداز ظهر ۱۴ تا ۱۷ می باشد.

تبصره ۳: در صورت وجود ظرفیت خالی یارانه ای در شیفت صبح، مرکز می تواند با رعایت کلیه ضوابط و مقررات و ساعات کاری حاکم بر شیفت صبح، حداکثر تا سقف ۳۰ درصد ظرفیت، نسبت به پذیرش سالمند یارانه بگیر در شیفت بعدازظهر اقدام نماید.

تبصره ۴: سرو غذای گرم و میان وعده برای سالمندانی که بصورت تمام وقت از خدمات مرکز استفاده می نمایند الزامی می باشد.

ماده ۶

نیروی انسانی

۱-۶: نیروی انسانی تخصصی

- مسئول فنی: به صورت تمام وقت
- پزشک عمومی: یک نفر یک روز در هفته
- کارشناس روان شناسی: یک نفر به صورت تمام وقت
- کارشناس مددکاری اجتماعی: یک نفر یک روز در هفته

- کارشناس فیزیوتراپی یا کاردرمانی: یک نفر سه روز در هفته
- کارشناس گفتار درمانی: در صورت نیاز سالمندان به گفتاردرمانی بصورت پاره وقت یک روز در هفته
- کارشناس پرستاری: یک نفر دو روز در هفته
- مربی آموزشی: به ازاء هر ۱۵ نفر سالمند یک نفر

تبصره: هر یک از نیروی انسانی تخصصی در صورت انطباق شرایط با مسئول فنی، می تواند به عنوان مسئول فنی معرفی شود.

۶-۲: نیروی انسانی غیر تخصصی

- آشپز یک نفر (در صورت عقد قرارداد با شرکت های تهیه ی غذا، نیازی به بکارگیری آشپز وجود ندارد)
- خدمه یک نفر

تبصره ۱: تعداد پرسنل پیشنهادی در این دستورات عمل مربوط به مرکز با ظرفیت ۵۰ نفر سالمند بوده و لذا در مراکز با ظرفیت بالاتر و یا پایین تر، به نسبت باید تعداد هر گروه نیروی انسانی مشخص گردد.

تبصره ۲: کلیه کارکنان هر مرکز موظف به شرکت در دوره های آموزشی مرتبط که از سوی سازمان بهزیستی کشور مشخص می شود خواهند بود.

ماده ۷

شرح وظایف نیروی انسانی

۷-۱: پزشک

- بررسی وضعیت عمومی سالمند
- انجام معاینات بالینی عمومی و در صورت نیاز ارجاع به متخصص و مراکز پاراکلینیکی
- تشکیل پرونده و ثبت اقدامات، نتایج حاصله و اقدامات لازم جهت پیگیری

۷-۲: کارشناس پرستاری

- کمک به حفظ سلامتی جسمانی از طریق کنترل علائم حیاتی
- نظارت بر نحوه ی مصرف داروها
- نظارت بر رعایت بهداشت فردی و اجتماعی
- گزارش هرگونه تغییر در سطح سلامت سالمند
- پیگیری امور پاراکلینیکی
- تشکیل پرونده و ثبت اقدامات، نتایج حاصله و اقدامات لازم جهت پیگیری

۷-۳: کارشناس فیزیوتراپی

- ارزیابی قدرت عضلات اندام ها به صورت فعال، به منظور ارتقاء فرد از یک سطح پایین تر به سطح بالاتر
- آموزش های حرکتی و تمرینات متمرکز
- آموزش وضعیت های صحیح ایستادن و راه رفتن به فرد و خانواده او.
- ارزیابی حسی و به کار گیری تکنیک های بازگشت حسی

- آموزش نحوه انجام تمرینات عملکردی با توجه به شرایط فرد
- تنظیم یک برنامه منظم جهت افزایش هماهنگی و تعادل میان گروه های عضلانی در وضعیت های مختلف که با توجه به شرایط و پیشرفت فرد تغییر می یابد.
- تشکیل پرونده و ثبت اقدامات، نتایج حاصله و اقدامات لازم جهت پیگیری

۴-۷: کارشناس کاردرماری

- ارزیابی و کسب آگاهی از توانایی ها و ناتوانایی های سالمند
- ارائه آموزش های لازم برای دستیابی مجدد به مهارت ها و کسب استقلال فردی
- آموزش و تقویت مهارت های لازم در انجام « و »
- آموزش استفاده از تکنیک های تطابقی جهت جبران ناتوانایی های فرد سالمند
- حمایت سالمند از نظر روانشناسی اجتماعی
- حفظ و تقویت عملکرد، قدرت عضلانی و تحرک فیزیکی در قالب تکنیک های تمرین درمانی و فعالیت های هدفمند
- تجویز وسایل کمکی
- آموزش نحوه استفاده از وسایل کمکی نظیر عصا، واکر، ویلچر و ...
- آموزش ای.دی.ال به سالمند
- تجویز و ساخت اسپلینت و در صورت نیاز، ارجاع به مراکز تخصصی توانبخشی
- ارزیابی و تقویت مهارت های حرفه ای به منظور کمک به فرد برای انجام کارهای داوطلبانه یا پاره وقت متناسب با توانمندی ها و علایق
- تقویت مهارت های شناختی، قدرت انگیزه، افزایش تحمل کاری و تقویت ارتباطات اجتماعی
- آموزش به خانواده به منظور پیگیری اقدامات درمانی در منزل
- تشکیل پرونده شامل ارز های اولیه، دوره ای، ثبت برنامه و اهداف درمانی، ثبت مداخلات درمانی، نتایج حاصله و اقدامات لازم جهت پیگیری

۵-۷: کارشناس روانشناسی

- ارزیابی بالینی
- همکاری با تیم توانبخشی در تدوین طرح توانبخشی فرد
- مصاحبه و مشاوره با فرد و خانواده
- ارتقاء کیفیت ارتباط سالمند و خانواده
- گروه درمانی
- آموزش مهارت های روانی و اجتماعی به فرد و خانواده (مهارت های برقراری ارتباط، حل مسئله، مقابله با فشار روانی، مدیریت بحران و.....)
- تشکیل پرونده و ثبت اقدامات، نتایج حاصله و اقدامات لازم جهت پیگیری

۶-۷: کارشناس مددکاری اجتماعی

- ارزیابی وضعیت فردی و اجتماعی سالمند و خانواده
- شناسایی منابع موجود جهت ارتقاء وضعیت فردی و اجتماعی سالمند
- سوق دادن فرد و خانواده به بهره گیری از منابع فوق

- پیگیری مسائل حقوقی
- آماده نمودن خانواده برای پذیرش و ترخیص سالمند از مرکز
- تشکیل پرونده و ثبت اقدامات، نتایج حاصله و اقدامات لازم جهت پیگیری

۷-۷: مربی آموزشی

- اجرای برنامه های آموزشی و توانبخشی تدوین شده توسط تیم تخصصی، تحت نظارت کارشناسان مربوطه و با همکاری کمک مربی
- ثبت و گزارش اقدامات و نتایج حاصله

۷-۸: کارشناس گفتاردرمانی

- ارزیابی و تعیین هدف و برنامه درمانی
- ثبت دقیق جلسات درمانی و ارزشیابی دوره ای سالمندان
- ارزیابی حواس، ارزیابی ویژگی های ساختاری عملکردی منطقه دهانی، ارزیابی ویژگی های رفتاری، مهارت های دخیاری و شریاری، ویژگی های شناختی، ویژگی های زبانی و گفتاری و رفع اختلالات موجود در زمینه های مذکور جهت تسهیل گفتار

ماده ۸

فضای فیزیکی

- اتاق پزشک، پرستار و مسئول فنی به صورت مشترک، به مساحت حداقل ۱۲ مترمربع
- فضای توانبخشی با مساحت حداقل ۱۸ متر مربع
- کلاسهای آموزشی با مساحت حداقل ۱۵ متر مربع، به طور میانگین به ازای هر ۱۵ سالمند ۱ کلاس
- اتاق روان شناس و مددکار اجتماعی به مساحت حداقل ۹ مترمربع
- اتاق استراحت سالمند حداقل به مساحت ۱۲ مترمربع
- آشپزخانه
- حمام یک سرویس
- سرویس بهداشتی سه سرویس (معمولی و فرنگی)

ماده ۹

تجهیزات و لوازم تخصصی

۹-۱: پزشکی

- درجه اندازه گیری حرارت
- فشارسنج
- گوشی پزشکی
- تخت معاینه
- پاراوان
- ترازوی پزشکی

- جعبه کمک های اولیه

۹-۲: فیزیوتراپی و کاردرمانی

- دستگاه اولتراسوند
- TNS
- مادون قرمز
- تحریک الکتریکی
- فریم و ضمایم
- پارالل و آینه
- چرخ شانه
- دوچرخه ثابت
- پولی و ضمائم و ست دست ورزش
- انواع عصاها و واکر
- خمیردرمانی
- نردبان انگشتی
- ودج تقویت کوادریسپس
- تخت درمان کاردرمانی

۹-۳: آموزشی، تفریحی و ورزشی

- یک دستگاه تلویزیون
- یک دستگاه پخش صوتی - تصویری
- وسایل تفریحی و ورزشی متعارف مانند شطرنج، جداول مختلف و وسایل دیگر با توجه به علاقمندی سالمندان مرکز

۹-۴: اتاق استراحت سالمند

- مبل راحتی
- صندلی